

PETFORM Genel Sekreteri Altan Kolbay:

“Transit konusunda düzenleme gerekli”

Petrol Platformu Derneği Genel Sekreteri Altan Kolbay ile son dönemde gündemde olan konuları konuştuk. Kolbay özellikle transit geçiş konusunda gerçekleştirilecek olan kanuni düzenlemelerin son derece hayati olduğunun ve de bu konuda hükümetin sektör aktörleri ile ortaklaşa hareket etmesinin önemini altını çiziyor.

PETFORM (Petrol Platformu Derneği) çalışmalarını hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

PETFORM'un temelleri, 2000 yılında, tam da enerji sektöründeki köklü mevzuat değişikliklerinin hemen öncesinde sektörün önde gelen temsilcileri tarafından atıldı. Derneğimizin kuruluşunu tetikleyen temel saik, enerji sektörünün içine girdiği bu büyük dönüşüm sürecinde özel sektörü tek bir çatı altında buluşturmak, 'üneri paketleri' oluşturarak bunları ilgili kamu kurumları ve kamuoyu ile paylaşmaktır. Nitelikli geçtiğimiz 9 yılda PETFORM olarak petrol ve doğalgaz piyasalarındaki tüm kanun ve ikincil mevzuat değişikliklerinde özel sektörün görüş ve önerilerinin kamuya yansıtılmasında çok etkin bir rol üstlendik.

Derneğinizin şu anda yapısı nasıl? Kaç üye şirketiniz var, hangi alanlarda faaliyet gösteriyorsunuz?

Şu an itibarıyla 36 üye şirketimiz var. Son yıllarda Türkiye enerji sektörüne ilginin artması ve yerli - yabancı yeni şirketlerin piyasaya girmesine paralel olarak derneğimizin üye sayısı da büyük bir artış gösterdi. Her yıl ortalama 5 yeni üye aramıza katılıyor.

Dernek bünyesinde, üyelerimizin yatırımlarını yoğunlaştırdığı sektörlerle paralel olarak iki ana çalışma grubumuz bulunuyor. Birincisi, 'Arama - Üretim Grubu'. Bu çalışma grubunda, yurt içinde ve dışında petrol ve doğalgaz arayan ve üreten şirketler bulunuyor. İkincisi ise, doğalgaz toptan satış ve ithalat yapan şirketlerin oluşturduğu 'Gaz Grubu'. Çalışma grupları periyodik olarak toplanıyor, bu toplantılar neticesinde hazırlanan

Bir hususu vurgulamak istiyorum: PETFORM, yönetim yapısından faaliyetlerine kadar gayet demokratik bir yapılanma.

raporlar, Yönetim Kurulu'nun onayı doğrultusunda ilgili kamu kurumlarıyla paylaşılıyor.

Gerekli görüldüğü takdirde bu gruplar bünyesinde bazı alt çalışma grupları oluşturuyoruz. Örneğin son dönemde boru hatları ekseninde yaşanan yoğun diplomatik gelişmelere ilişkin görüşlerimizi oluşturabilmek için bir 'Transit Çalışma Grubu' oluşturduk. Bununla birlikte üyemiz arama - üretim şirketlerinin büyük yatırımlarının olduğu jeotermal alanına da kaymak, Türkiye'de jeotermal yatırımları olan şirketleri de PETFORM çatısı altında toplamak ve bir 'Jeotermal Grubu' bünyesinde o sektöre ilişkin görüş ve öneriler de oluşturmak istiyoruz.

Bu noktada bir hususu vurgulamak istiyorum: PETFORM, yönetim yapısından faaliyetlerine kadar gayet demokratik bir yapılanma. Her bir üyemize her türlü çalışmamızda eşit söz hakkı tanıyor, her üyenizin görüş ve önerilerini azami derecede almaya ve nihayetinde üyelerimizin farklı görüşlerini tek bir potada eriterek kamu kurumlarının önüne 'ortak görüş'ü sunmaya çalışıyoruz. Kapsamımız, Türkiye'de dürüst bir şekilde yatırım yapan tüm enerji şirketlerine açık.

Dernek olarak yoğun çaba sarf ettiğiniz konuların başında Petrol Kanunu geliyor. Ocak 2007'de TBMM'de kabul edilen yeni Türk Petrol Kanunu, Cumhurbaşkanının vetosunun ardından yeniden Enerji Komisyonu'nun gündemine gelmişti ancak 2.5 yıldır Komisyon gündeminde bekliyor. Bu konuda yeni bir gelişme olmasını bekliyor musunuz?

Sizin de belirttiğiniz üzere, 5574 sayılı Türk Petrol Kanunu TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmesinin ardından 10. Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer tarafından dört maddesi yeniden görüşülmek üzere Meclis'e geri gönderilmişti. Enerji Komisyonu ivedilikle tarafından bu dört maddeden biri Cumhurbaşkanlığı'nın önerisi doğrultusunda değiştirildi, diğer üç maddesi aynı şekilde korunarak Genel Kurul'a gönderildi. Ancak tam da bu dönemde erken seçim kararının alınmasıyla birlikte tüm süreç sekteye uğradı. Süreç diyorum, zira Petrol Kanunu'nun yenilenmesine ilişkin çalışmalar 90'lı yılların sonundan itibaren yoğun bir şekilde sürdürülüyordu. Bu kadar uzun ve meşakkatli bir sürecin sonunda geldiğimiz nokta, şu an itibariyle tam bir belirsizlik.

Yeni kanun, yani 5574 sayılı Türk Petrol Kanunu 2.5 yıldır TBMM gündeminde bekliyor. 1954 yılında yürürlüğe girmiş, tam 55 yıl öncesinin bilgi birikimi ve yatırım ortamına göre hazırlanmış bir

Cumhuriyet tarihi boyunca ülkemizde toplam 3.458 adet kuyu açılmış. Petrol Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1954 yılından günümüze bakalım; yıllık ortalaması 65 kuyu.

kanunla 2009 yılının Türkiye'sinde petrol üretimi için yerli ya da yabancı yatırımcı çekilebilir mi, buraya büyük bir soru işareti koyalım. Bu sorumuzun cevabını da aslında geçmiş yıllardaki sondaj ve üretim verileri veriyor:

Cumhuriyet tarihi boyunca ülkemizde toplam 3.458 adet kuyu açılmış. Petrol Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1954 yılından günümüze bakalım; yıllık ortalaması 65 kuyu. Dünyada her yıl ortalama 20.000 kuyu açıldığı hesaba katıldığında, dünyadaki sondaj yatırımlarından Türkiye'nin aldığı payın sadece binde 3 olduğunu görürsünüz. Üretimde tablo daha da vahim: Zirve noktasının yakalandığı 1991 yılında Türkiye'de 4.4 milyon ton petrol üretildi. Aradan geçen 18 yılda petrol endüstrisinde teknoloji ve bilgi birikiminde büyük bir sıçrama yaşanmasına rağmen ülkemizde üretim tam yarıya düştü. 1970'lerde 3 milyon ton, 1990'larda 4 milyon ton üretilen bu topraklarda şu anda ancak 2.1 milyon ton üretilabiliyor. Bu, ülkemizdeki petrolün tükenmesinden değil, yatırımların tükenmesinden kaynaklanıyor. Türkiye enerji sektöründe tam anlamıyla yatırım patlaması yaşanırken arama üretim yatırımları her geçen gün azalıyor, burada yapısal bir problem var demektir.

Biz, PETFORM olarak, yapısal problemin iki ayağı olduğuna inanıyoruz: Birincisi, Türkiye'nin taşıdığı jeolojik risk, ikincisi ise hukuki risk. Jeolo-

jik riskin aşılması için yeni keşifler yapılması, daha da önemlisi yeni bir vizyon geliştirilmesi gerekiyor. Örneğin şu ana kadar ülkemizin karasal alanlarının yüzde 20'si, deniz alanlarımızın ise sadece yüzde 1'inde arama faaliyeti yürütülmüş. Yani Türk topraklarının yüzde 80'inin, denizlerimizin ise yüzde 99'unun petrol ve gaz potansiyeli hakkında elle tutulur bir veriye henüz sahip değiliz. Bu alanlarda gerek TPAO gerekse yerli - yabancı özel şirketlerin katılımıyla kapsamlı ve uzun vadeli bir veri toplama ve bunu müteakip sondaj faaliyeti planı hazırlanıp yürürlüğe konduğu takdirde ülkemizin petrol potansiyelini tam anlamıyla ortaya çıkarabileceğimize inanıyorum.

Bu noktada bir Irak, bir Kuveyt olmadığımız aşikâr. Ancak petrol zenginliği ülke değiliz diye sahip olduğumuz rezervleri çıkarmamanın hiçbir mantıklı açıklaması olamaz. Hukuki riskin aşılması yolunda atılacak en önemli adım da, hala Meclis gündeminde bekleyen Türk Petrol Kanunu'nun tüm sektör oyuncularının üzerinde uzlaşacağı bir revizyondan geçirilerek bir an önce yasalaşmasıdır. Ancak bu sayede 2.5 yıldır sektörde yaşanan büyük belirsizlik havası giderilmiş, potansiyel yatırımcıların önünü görmesi sağlanmış olur.

Ancak her şeyin ötesinde, yerli petrol arama üretiminin bir 'devlet politikası' olarak benimsenmesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından belirlenecek uzun vadeli 'strateji planları' çerçevesinde kamu - özel işbirliğiyle yatırımların artırılması gerekiyor. Yani devletimizin her yıl petrol ithalâtına milyarlarca dolar ödemek yerine akaleci yol planlarıyla sektörün önünü açmasını bekliyoruz. Sektörün önündeki engeller kaldırıldığı takdirde yerli şirketlerimizin bu sektöre yönelmesi, sermaye ve know-how birikimini de beraberinde getirecektir. İlk aşamada yurtiçinde küçük sondajlarla başlayacak yatırımların, hıpkı 80'li yıllarda turizm, inşaat sektörlerinde yaşandığı gibi kısa zamanda yurtdışına yayılacak şekilde büyüyeceğine içtenlikle inanıyorum.

Doğalgaz piyasasına gelirse; 2001 yılında yürürlüğe giren Doğalgaz Piyasası Kanunu'nda öngörülen kapsamlı liberalizasyon sürecinin 2009 yılı itibarıyla çok da gerçekleşmediği görülüyor. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu, bildiğiniz üzere liberalizasyon için gayet agresif bir yol planı sunuyordu. BOTAŞ'ın pazar payının yüzde 20'ye düşürülmesi, her bir faaliyeti için şirketlere ayrıştırılması, gaz devri programlarıyla piyasaya özel sektörün girişinin sağlanması...

PETFORM olarak, doğalgaz piyasasındaki liberalizasyon sürecinin kararlılıkla sürdürülmesi gerektiğine inanıyoruz.

8 yılın ardından geldiğimiz noktada kanunun öngördüğü hedeflere ulaşılmadığı konusunda herkes hemfikir. Nitekim şu an itibarıyla özel sektör tarafından devralınmış toplam kontrat miktarı 4 milyar metreküp; bu da, EPDK'nın 2009 yılı için öngördüğü 35 milyar metreküp yurtiçi tüketimin yüzde 11'ine tekabül ediyor. Yani BOTAŞ, piyasanın hala yüzde 89'una sahip. Bunun yanı sıra ayrıştırma hala gerçekleştirilmiş değil. Piyasaya giren şirketler gerçekten çok büyük sıkıntılar yaşıyorlar ancak enerji medyasına verilen demeçlere bakıyorum, hava tam tersi taraftan esiyor. Açıkçası anlamakta zorlanıyorum.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun değiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülüyor. Bu çalışmalara ilişkin ne düşünüyorsunuz?

Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi gerektiği aşikâr. Biraz önce Petrol Kanunu vesilesiyle hukuki belirsizlikten bahsettim; burada da aynı durum söz konusu. PETFORM olarak, doğalgaz piyasasındaki liberalizasyon sürecinin kararlılıkla sürdürülmesi gerektiğine inanıyoruz. Burada bir noktanın altını özellikle çizmek istiyorum: Bu düşüncemiz, salt üyemiz olan şirketlerin çıkarlarını gözeten dar bir bakış açısından kaynaklanmıyor. Tam tersine, piyasanın çok oyunculu, şeffaf ve rekabetçi bir yapıya kavuşturulmasının, üretimden iletme, ithalattan toptan satışa, depolamadan nihai tüketicilere satışına kadar değer zincirinin her halkasında sağlıklı işleyen piyasa mekanizması oluşturacağına ve bunun da uzun vadede tüm gaz kullanıcılarına büyük faydaları olacağına inanıyoruz.

Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine yönelik çalışmaları biz de yakından takip ediyoruz. Bu süreçte ortalıkta bazı taslaklar dolaşıyor. O taslaklarda öngörülen bazı değişikliklerin piyasanın liberalizasyonuna ne kadar faydası olur, o noktada

açıkçası pek emin değiliz. Ancak dediğim gibi şu ana kadar PETFORM'a resmi kanallardan herhangi bir metin ulaşmış, görüşümüz sorulmuş değil. Önceki yıllarda tüm süreçlerde olduğu gibi Doğalgaz Piyasası Kanunu'na ilişkin çalışmalar da netleştiği zaman PETFORM'a görüşü sorulacaktır. O zaman da biz, 36 üye şirketi biraraya getirerek bir ortak görüş oluşturacağız. Çabamız, her zaman olduğu gibi, sektörün sağlıklı gelişimi için faydalı gördüğümüz tüm katkıları elimizden geldiğince sağlamak.

Son olarak, son haftalarda transit boru hatları konusunda yaşanan yoğun trafiği nasıl yorumladığınızı öğrenmek isteriz.

Transit boru hatları, Türkiye'nin 21.yüzyılda sadece enerji güvenliğini değil, tüm dış politikasını etkileyecek bir konu. Söyleşimizin başlarında da belirttiğim üzere, bu konuda bir alt çalışma grubu oluşturduk. Çalışma grubunda bu konuda dünya çapında deneyime sahip şirketlerin katkılarıyla 'Türkiye Üzerinden Gaz Transitinin Geliştirilmesi' başlıklı bir görüş metni hazırladık ve 2 ay önce Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nun bilgisine sunduk.

Transit boru hatları, doğası gereği politik unsurlar da içeren bir konu. Hangi projenin ülkemizin çıkarları açısından uygun olacağı, tamamen siyasi otoritenin inisiyatifindedir. Bizim işin o kısmına karışmamız gibi bir durum söz konusu olamaz. Biz bu çalışma grubunda meseleye diğer tüm faktörleri

Türkiye, enerji köprüsü olacak diyoruz ama bu ülkeden geçecek boru hatlarına ilişkin kapsamlı bir mevzuat ortaya koyabilmiş değiliz.

göz ardı ederek salt yatırımcı gözüyle baktık ve işin hukuki altyapısının objektif olarak nasıl olması gerektiği konusuna odaklandık. Çalışma neticesinde, gündeme getirilen projelerden hangisi olursa olsun, bir transit düzenlemesinin içermesi gereken temel ilkeleri sıraladık: Gaz konusunda uzun vadeli işbirliği, ayrımcılık yapılmaması, şeffaflık ve maliyetleri yansıtan objektif bir tarife mekanizması. Sonuç olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın bu dört temel ilkeyi göz önüne alan yeni yasal hükümleri acilen getirmesini ve bunu takiben EPDK'nın doğalgaz transitini konusunda denetleyici kurum olarak yetkili kılınmasını talep ettik.

Medyada takip edebildiğimiz kadarıyla herkes işin siyasi boyutuyla uğraşiyor, hangi projenin fizibil olduğuna kafa yoruyor. Bu tartışmalar da kuşkusuz gerekli, ancak işin göz ardı edilen devasa bir teknik boyutu var. O veya bu proje olsun, tamam, ama hangi hukuki altyapıyla olacak? Türkiye, enerji köprüsü olacak diyoruz ama bu ülkeden geçecek boru hatlarına ilişkin kapsamlı bir mevzuat ortaya koyabilmiş değiliz. Öncelikle Türkiye'de transit boru hattı hangi şartlara göre nasıl inşa edilir, transit gaza nasıl bir tarife uygulanır, fiyatlandırma nasıl olur, yetkili otorite kimdir, bunların cevabını ortaya net olarak koyan hukuki düzenlemeleri hayata geçirmemiz lazım. Bunları tartışmadan projeleri kendince yangırtmak, açıkçası biraz 'boş tartışma' oluyor.

